

**Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Право прикордонної сфери

ОП «ПРАВО»

Шифр за ОП	Назва	Тип	Рівень вищої освіти	Період вивчення		Кількість кредитів	Вид підсумкового контролю
				Рік, коли пропонується вивчення	Семестр		
ВНД-24	Право прикордонної сфери	Вибіркова навчальна дисципліна	Перший (бакалаврський)	4	8	5	Диференційований залік

Мова навчання: українська.

Форми здобуття освіти: очна, заочна.

Види навчальних занять: лекції, семінарські заняття, консультація.

Методи навчання: словесний, пояснювально-демонстраційний, метод проблемного викладання, практико-орієнтовані методи, поєднані з методами активного навчання, зокрема використання кейс-методу для аналізу реальних ситуацій на кордоні, рольових ігор для відпрацювання процедур прикордонного контролю, а також тренінгів із заповнення процесуальних документів та порівняльного аналізу національного законодавства з нормами Шенгенського права, інші відповідно до навчальних занять.

Оцінювання: поточне, підсумкове.

Мета викладання навчальної дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань щодо правового регулювання відносин у прикордонній сфері, а також оволодіння практичними навичками застосування норм законодавства для забезпечення недоторканності державного кордону, захисту національних інтересів та ефективного управління міграційними потоками.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
ЗК14	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
ЗК16	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК03	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
СК04	Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.
СК05	Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
СК6.	Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.
СК07	Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
СК09	Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.
СК10	Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
СК11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН02	Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
ПРН04	Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.
ПРН05	Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
ПРН06	Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.
ПРН08	Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
ПРН12	Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.
ПРН13	Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
ПРН15	Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.
ПРН18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.
ПРН22	Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Засоби діагностики успішності навчання: усне опитування та участь у наукових дискусіях на семінарських заняттях, питання для поточного контролю, тести, питання для підсумкового контролю, оцінювання результатів неформальної освіти в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті; підсумковий контроль у формі диференційованого заліку, що передбачає комплексну перевірку рівня досягнення програмних результатів навчання.

Зміст навчальної дисципліни:

Тема 1. Основи права прикордонної сфери

Поняття, предмет та методи права прикордонної сфери. Прикордонні правовідносини. Принципи права прикордонної сфери. Співвідношення права прикордонної сфери з іншими галузями права.

Тема 2. Джерела права прикордонної сфери

Джерела права прикордонної сфери: поняття, система, види. Конституція України як джерело права прикордонної сфери. Міжнародно-правове регулювання прикордонної сфери. Українське спеціальне законодавство про державний кордон. Підзаконне правове регулювання прикордонної сфери в Україні та локальне нормотворення.

Тема 3. Режим державного кордону

Поняття та складові режиму державного кордону. Правила в'їзду, перебування та пересування у прикордонній смузі. Правові засади діяльності пунктів пропуску через державний кордон. Режим у пунктах пропуску: обов'язки фізичних та юридичних осіб. Особливості здійснення господарської діяльності на державному кордоні.

Тема 4. Правовий статус Державної прикордонної служби України (ДПСУ)

Місце ДПСУ в системі органів виконавчої влади та секторі безпеки й оборони. Основні функції та завдання прикордонного відомства. Права та обов'язки військовослужбовців ДПСУ під час виконання завдань. Застосування засобів фізичного впливу, спецзасобів та зброї: правові межі. Соціальний і правовий захист військовослужбовців ДПСУ.

Тема 5. Прикордонний контроль: процедури та стандарти

Поняття та складові частини прикордонного контролю. Перевірка документів: правові підстави та технічні вимоги. Процедура огляду транспортних засобів та вантажів. Спрощення прикордонних формальностей для окремих категорій осіб. Правові підстави відмови у перетинанні державного кордону.

Тема 6. Відповідальність за правопорушення у прикордонній сфері

Класифікація правопорушень у прикордонній сфері. Відповідальність за порушення прикордонного режиму та режиму в пунктах пропуску. Відповідальність за незаконне перетинання державного кордону: кримінально-правовий та адміністративно-деліктний аспекти. Відповідальність за незаконне переправлення осіб через державний кордон. Процесуальні особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності у прикордонній сфері. Запобігання корупції на державному кордоні.

Тема 7. Правовий режим територіального моря, виключної (морської) економічної та прилеглої зон

Правові засади охорони морських кордонів. Право мирного проходу іноземних суден та його обмеження. Контроль за рибальством та природокористуванням у морських зонах. Повноваження Морської охорони Державної прикордонної служби України. Особливості відповідальності за правопорушення законодавства про виключну (морську) економічну зону.

Тема 8. Міграційні процеси у прикордонній сфері

Правовий статус осіб, які шукають захисту на кордоні. Запобігання нерегулярній міграції: превентивні та каральні заходи. Правові засади примусового видворення, повернення та реадмісії осіб. Взаємодія Державної прикордонної та Державної міграційної служб. Рівні можливості та захист прав людини під час здійснення прикордонних процедур.

Тема 9. Оперативно-розшукова діяльність та розвідка в прикордонній сфері

Правові основи оперативно-розшукової діяльності Давної прикордонної служби України. Взаємодія з іншими органами охорони правопорядку. Запобігання транскордонній злочинності та тероризму. Контррозвідувальне забезпечення охорони державного кордону.

Тема 10. Інформаційно-правове забезпечення прикордонної сфери

Правовий статус державних інформаційних систем у прикордонній сфері. Використання біометричних даних: правові підстави збору, зберігання та транскордонної передачі інформації. Правове регулювання застосування технічних засобів: використання БПЛА (дронів), камер відеоспостереження та сенсорних систем на кордоні. Електронна черга («Черга») та цифровізація процедур перетинання державного кордону: правові аспекти та адміністрування. Кібербезпека та захист персональних даних під час здійснення прикордонного контролю та міжвідомчого обміну інформацією.

Тема 11. Міжнародне співробітництво у прикордонній сфері

Двосторонні договори про режим державного кордону та взаємну допомогу. Роль міжнародних організацій у забезпеченні прикордонної безпеки. Інститут прикордонних представників: повноваження та порядок діяльності. Спільний прикордонний та митний контроль: правові аспекти. Співпраця з Європейською агенцією з охорони кордонів та берегової оборони (Frontex).

Тема 12. Особливості охорони кордону в умовах дії воєнного стану

Зміни у правовому регулюванні перетинання державного кордону під час війни. Обмеження прав громадян на виїзд за кордон: законність та винятки. Правовий статус зон активних бойових дій поблизу державного кордону. Особливості посилення та прикриття державного кордону. Міжнародний гуманітарний коридор та правові аспекти евакуації.

Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей.

Рекомендовані платформи:

- Coursera (Cross-border road transport in EU law context: <https://www.coursera.org/learn/transport-eu-law>; Refugee & Asylum Advocacy: Legal Frameworks for Protection: <https://www.coursera.org/learn/refugee-asylum-advocacy>);

- edX (HKUx: Europe Without Borders? (2nd Edition): <https://www.edx.org/learn/international-development/university-of-hong-kong-europe-without-borders>; LouvainX: Asylum and Refugee Law: <https://www.edx.org/learn/refugee-law/universite-catholique-de-louvain-asylum-and-refugee-law>).

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти. Так само не є обов'язковими саме ці курси та можуть бути пройдені інші тематичні курси, тренінги тощо.

Порядок зарахування результатів неформальної освіти:

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за зверненням здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до 10 балів у межах самостійної роботи.

Методи навчання на лекціях: вербальний метод – подається фактичний матеріал, висвітлюються положення нормативно-правових актів тощо (лекція, дискусія, консультація, обговорення тощо); методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації, метод демонстрацій: та інші); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

Методи навчання на семінарських заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); інформаційно-пояснювальний метод (надання інформації законодавчого, адміністративного, практичного характеру, статистичної інформації тощо); кейс-метод (обговорення проблеми реалізації норм права прикордонної сфери, застосування положень законодавства, практика підготовки юридичної документації, судової практики тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій тощо); пошуковий метод.

Методи оцінювання: для поточного контролю у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, написання есе (рефератів), виконання індивідуальних та групових проєктів, творчих завдань, тощо; для підсумкового контролю проведення диференційованого заліку (усна та/або письмова відповідь, тестування, вирішення завдань, виконання вправ тощо).

Засоби діагностики результатів навчання. Поточний контроль може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою. Підсумковий контроль передбачає проведення диференційованого заліку.

Порядок оцінювання результатів навчання:

Оцінювання здійснюється за 100 бальною шкалою.

Поточний контроль та самостійна робота = 60 балів.

Підсумковий контроль = 40 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60													Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	Самостійна робота		
4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	5 балів	5 балів	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Рекомендована література:

1. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів охорони державного кордону: підручник / Ю.Б. Курилюк, А.Ф. Мота, Р.В. Гринько [та ін.]. Київ: ВД «Дакор», 2023. 484 с.
2. Ганьба О.Б. Правові відносини у сфері прикордонної безпеки України: теоретичні і прикладні проблеми: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. 448 с.
3. Державна прикордонна служба України: історія створення та реформування; сучасний стан під час воєнного стану; основні нормативні акти, коментарі і роз'яснення, актуальна судова практика / за заг. ред. Ю.Б. Курилюка. Київ: Центр учбової літератури, 2025. 388 с.
4. Законодавство України про державний кордон: науково-практичний коментар [у 3 т.] / за заг. ред. В.С. Нікіфоренка, Ю.Б. Курилюка. Том 1. Хмельницький: НАДПСУ, 2023. 618 с. URL: https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/3902/1/komentar_1.pdf
5. Законодавство про державний кордон України: науково-практичний коментар [у 3 т.] / за заг. ред. В.С. Нікіфоренка, Ю.Б. Курилюка. Том 3. Хмельницький: НАДПСУ, 2025. 198 с. URL: https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/4824/1/halymon_komentar_tom_3_2024.pdf
6. Запобігання торгівлі людьми в умовах воєнного стану: метод. рек. / В.В. Шаблистий, В.С. Березняк, Ю.Б. Курилюк [та ін.]. Дніпро: ДДУВС, 2023. 60 с.
7. Зьолка В.Л. Охорона національних інтересів України у прикордонній сфері (адміністративно-правовий аспект): монографія. Хмельницький: НАДПСУ, 2015. 672 с.
8. Ксензюк А.Я., Курилюк Ю.Б. Прикордонна безпека України (адміністративно-деліктне забезпечення): монографія. Київ: ВД «Дакор», 2024. 176 с.
9. Курилюк Ю.Б., Олійник С.М. Реадмісія нелегальних мігрантів (міжнародно-правова і внутрішньодержавна регламентація): монографія. Київ: ВД «Дакор», 2023. 428 с.
10. Курилюк Ю.Б. Державний кордон і правопорядок (законодавство, теорія, практика): монографія. Київ: ВД «Дакор»; Право, 2020. 446 с.

11. Мота А.Ф. Діяльність Державної прикордонної служби України з протидії нелегальній міграції (адміністративно-правовий аспект): монографія. Хмельницький: НАДПСУ, 2018. 492 с.
12. Нікіфоренко В.С. Формування та реалізація державної політики у сфері безпеки державного кордону України: монографія. Одеса: ВД «Гельветика», 2020. 432 с.
13. Правове регулювання інформаційних відносин у діяльності Державної прикордонної служби України: підручник / І.П. Кушнір, Ю.Б. Курилюк, О.М. Царенко, А.З. Сорока. Хмельницький: ПП «Монускрипт», 2022. 432 с.
14. Притула А.М. Теоретико-правові засади оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України: монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 332 с.
15. Теоретико-правові засади забезпечення охорони державного кордону України: підручник / за заг. ред. А.Ф. Моти. Хмельницький: НАДПСУ, 2021. 448 с. URL: https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/2913/3/ganjba_teoretyko_pravovi_zasady_dlja_bibliot.pdf

Викладач: Курилюк Юрій Богданович, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри теорії та історії держави і права.

Гарант освітньої програми:

Козакова Ірина Віталіївна

кандидат юридичних наук, доцент

